

AZ ISMERETLENÜL IS VILÁGHÍRÚ ZENESZERZŐ

–

FRANCISCO TÁRREGA

Kovács Viktória

Szegedi Tudományegyetem, Zeneművészeti Kar

MA – Gitárművész szakirány, I. évfolyam

Témavezető: Újváriné Illés Mária adjunktus

Tartalomjegyzék

<i>1. Francisco Tárrega élete, zenei tanulmányai</i>	<i>1</i>
1.1. Tárrega ifjúsága	1
1.2. A felnőtt művész mindennapjai	3
1.3. Tárrega koncertjei, személyisége	4
1.4. Az utolsó évek	5
<i>2. Tárrega tanári tevékenysége.....</i>	<i>7</i>
<i>3. Tárrega, a zeneszerző.....</i>	<i>8</i>
<i>4. Tárrega művészetének utóélete</i>	<i>11</i>

1. Francisco Tárrega élete, zenei tanulmányai

Bársonyos tekintete áthatolt sűrű szemöldökén, vékonykeretes szemüvegének lencséin – ez megjelenésének vonzó, intelligens és különleges atmoszférát kölcsönzött. Tiszta, férfias hangja, beszédének lejtése is ezt tükrözte, minden mesterkéeltségtől mentesen. Gyengéd, melegszívű lelke volt. Úgy tűnt, mintha valami meghatározhatatlan áradt volna finom, arányos, hajlékony kezeiből – hullámok, rezgések, harmónia... Valami olyan, mint amikor nem csak a gitár beszél – ez a művész lelkének csendes kifejezése.¹



R. Viñes festménye F. Tárregáról

1.1. Tárrega ifjúsága

Francisco Tárrega, a XIX. század leghíresebb spanyol gitárművésze és zeneszerzője a Spanyolország keleti partjainál fekvő Villarrealban² született. A település a XIX. században mezőgazdasági város volt, ma inkább a háztartási kerámiák gyártásáról és a futballcsapatáról híres.

A leendő gitárművész egy szerény anyagi körülmények között élő házaspár elsőszülött gyermekeként született 1852-ben Francisco de Asís Tárrega y Eixea néven. Édesapja biztonsági őrként dolgozott a közeli kolostorban, édesanyja pedig alkalmi munkákat végzett, hogy segítsen családjuk nehéz anyagi helyzetén, ezért gyermeküket – később gyermekeiket – gyakran a szomszédokra kellett bízniuk, míg ők dolgoztak. Tárrega három éves volt, amikor egy alkalommal magára haragította a felügyeletével megbízott szomszédasszonyt, aki belökte a gyermeket a ház előtt húzódó vizes árokba. Az eset szemtanúi rögtön segítségére siettek és kihúzták őt a vízből, de a sajnálatos eset során megsérült a látása, így élete végéig komoly szemproblémákkal küzdött.

Tárrega hatéves korában a család a szomszédos nagyvárosba, Castellón de la Planába költözött. Első zenéhez kapcsolódó élményei édesapjától származtak, aki gyakran játszott otthon spanyol népzenet. Volt egy gitárja is, ami a gyermeket kiskorától kezdve nagyon vonzotta, olyannyira, hogy édesapja távollétében ő maga is próbálkozott zenét fakasztani a hangszerből. A szülők hamar észrevették Francisco érdeklődését, így édesapja elkezdte tanítani neki a gitározás rejtelseit. Tárrega hamar túlszárnyalta édesapja tudását, amiért ő egyfelől büszke volt fiára, másfelől viszont

¹ Emilio Pujol gitárművész ifjúkori benyomásai Francisco Tárregáról; Adrian Rius, *Francisco Tárrega 1852–1909 Biography*, 117.

² A város hivatalos neve spanyolul Villarreal, katalánul Vila-real.

szégyenkezett amiatt, hogy a kisgyerek nála sokkal előrébb tart gitártanulmányaiban, így fia jelenlétében többé soha nem játszott a hangszeren.

Miután a fiú zeneszeretete egyre erősödött, szülei hivatalosan is taníttatni kezdték. Első tanára egy helybéli vak bárzongorista volt, aki a zeneelméleti alapok mellett zongorázni tanította Tárregát. Ő azonban mindenáron gitározni szeretett volna, így lett Castellón legjobb gitárosának, Manuel Gonzálesnek a tanítványa, aki szintén vak volt. A szülők jó ötletnek találták, hogy gyengén látó gyermekük zenét tanuljon, hiszen ha idővel esetleg rosszabbra fordulna a látása, zenélésből – valamennyire – akkor is meg fog tudni élni. Joggal gondolhattak erre a szülők, hiszen a fiú kiemelkedő tehetségének köszönhetően hamar túlszárnyalta összes tanárát.

Egy alkalommal a városban koncertezett a kor leghíresebb gitárművésze, Julián Arcas, akinek bemutatták a fiú gitározását. Tárrega hangszeres tudása és képességei lenyűgözték a mestert, aki ezért felajánlotta neki, hogy lakhelyén, Barcelonában tanítja. Ennek következtében Tárrega tíz évesen a katalán fővárosba került, ahol jelképes összeg fejében a család távoli ismerőseinél lakhatott. Hamarosan azonban összeveszett a családfővel, ezért megszökött onnan és hasonló korú csavargók társaságába keveredett. Ettől kezdve a kis csapat Tárrega gitározásával gyűjtötte össze az élelemhez szükséges pénzt. A „koncertek” helyszínéül az utca és a kávézók szolgáltak.

Amikor Tárrega családja megtudta, hogy a fiú elszökött szállásadójától, nagy nehezen félretettek annyi pénzt, hogy édesapja elutazhasson Barcelonába, ahol egy hétig tartó folyamatos keresés után bukkant rá fiára egy kávézóban. Az engedetlenség miatt érzett harag ellenére meghatotta a kávézóban összegyűlt tömeg lelkesedése, amit a gyermek muzsikálása váltott ki belőlük. Az előadás szünetében apa és fia végre találkozhattak. Többek között megbeszéltek, hogy az előadás további részében az édesapa viszi körbe adományokért a fiú kalapját. A közönség számára is egyértelművé vált a rokoni kapcsolat, ezért rosszindulatú megjegyzésekkel fordultak a kalapozó felé, mert nem becsülték sokra az olyan szülőt, aki hasznot húz gyermeke tehetségéből. Emiatt a sértett apuka azonnal megragadta fiát, és felháborodva kivitte a helyiségből. Pénzüik azonban nem volt, így a hazaúthoz szükséges összeget további gitáros előadásokból gyűjtötték össze különböző városokban, melyek egyre közelebb estek lakóhelyükhöz. Végül épségben hazaértek a család legnagyobb örömére.

A későbbiekben Tárrega további két alkalommal szökött meg otthonról. Kalandozásai alkalmával volt, hogy rossz társaságba keveredett, de összességében élvezte az önállóságot. A bártulajdonosok kapkodtak utána, hiszen ahol ő muzsikált, ott mindig teltház volt. Ebben az időszakban gitáron és zongorán egyaránt „koncertezett”. Időnként hazalátogatott, s miután édesapja szinte teljesen megvakult, 1869-ben visszaköltözött szüleihez, és próbált segíteni a család anyagi helyzetén azzal, hogy több helyen is állást vállalt. Ez azt jelentette, hogy továbbra is zenélt – gitáron és zongorán egyaránt – és hírneve egyre nőtt. Sok barátja, tanítványa és csodálója lett minden társadalmi osztályból, de sohasem szédítette meg a siker.

Egy gazdag helybeli kereskedő, Antonio Cánesa Mendayas is a barátok és csodálók köréhez tartozott, olykor együtt is zenéltek hegedű-gitár összeállításban. Ennek a barátságnak köszönhetően jutott hozzá Tárrega egy Torres-hangszerhez³. Mendayas elvitte Franciscót Torres műhelyébe, ahol az ifjú művész kipróbált néhány hangszert. A gitárépítő mestert lenyűgözte vendégének páratlan zenei érzéke és technikai tudása, ezért nekiajándékozta a műhelyében található legjobb hangszert, azt, amelyiket eredetileg saját magának épített.



*Torres-gitár,
melyet a készítő
ajándékozott
Tárregának*

1874-ben Tárrega beiratkozott a Madridi Királyi Konzervatóriumba, ahol az első évben zongorát és zeneszerzést tanulhatott. A konzervatórium igazgatójának fülébe jutott, hogy van egy hallgatójuk, aki fantasztikusan zenél gitáron. Kíváncsiságának engedve szervezett neki egy koncertet, amelynek elsőprő sikere lett. Többen kérdezték tőle, hogy miért nem választ egy olyan hangszert magának, ami jobban illik a tehetségéhez. (Ez a mondat sokat elárul a gitár korabeli megítéléséről.) A konzervatórium igazgatója azonban felismerte a hangszerben rejlő lehetőségeket és ezt mondta neki: „A gitárnak szüksége van rád!” Tanárai arra buzdították Tárregát, hogy menjen külföldre és kezdje el építeni nemzetközi karrierjét, ám ő inkább otthon maradt Spanyolországban, barátai között.

1.2. A felnőtt művész mindennapjai

1879-re nagysikerű koncertjeinek köszönhetően Tárrega Spanyolország legismertebb gitárosa lett. Feleségével, María Rizo Ribelles-szel is egyik koncertjének köszönhetően

³ Antonio de Torres a XIX. század leghíresebb spanyol gitárkészítője volt.

ismerték meg egymást. Madridban telepedtek le, innen később Barcelonába költöztek. Négy gyermekük született, ám közülük csak kettő érte meg a felnőttkort, Paquito és Marieta.

Tárrega átlagos napjai során még az ágyból történő felkelés előtt kezébe vette a melléte pihenő hangszerét, és sokáig félálomban improvizált. Délelőttönként rendszerint gitáros technikai gyakorlatokkal foglalkozott, amit csak az szakított meg, amikor felesége megterítette ebédhez a kottaállványul szolgáló étkezőasztalt. A művész ebéd után újabb technikai gyakorlatokkal fejlesztette magát, majd amikor elérkezettnek látta az időt, nekilátott darabokat gyakorolni, vagy komponálni. Több korabeli beszámoló alapján is elmondható, hogy Tárregának már a technikai gyakorlatai is nagy zenei élményt nyújtottak a hallgatóknak. A délutánok során gyakran akadt társasága, bárkit szívesen látott, aki szerette volna hallgatni gyakorlását, így barátai gyakran éltek ezzel a lehetőséggel. Arra is akadt példa, hogy egy utcán arra járó koldus kéredezkedett be hozzá, mert annyira magával ragadta a házból kiszűrődő gitármuzsika. Tárrega szeretettel látta ezt a koldust is, több órás koncertet rögtönzött neki, amely végén egy pár pénzermét is nyomott az elképedt koldus markába, holott anyagi helyzetük nem nagyon különbözött egymástól. S bár egész nap szeretett gyakorolni, különösképpen rajongott az „éjjeli gyakorlóórákért”, amikor már mindenki aludt.

1.3. Tárrega koncertjei, személyisége

Egyik nap Tárrega az utcán sétálgatva találkozott egy vak gitárossal, aki utcazenéléssel próbálta keresni kenyerét. Látta, hogy a délutáni időpont ellenére még alig dobtak neki egy-két pénzermét. Odament hozzá, elkérte a gitárját, és a falnak támaszkodva muzsikálni kezdett. Annyi pénzt gyűlt össze előttük, hogy a vak gitáros megdöbbenve hallgatta a pénzermék koppanását. A rögtönzött koncert befejeztével Tárrega az összes pénzt a vak embernek adta, aki nem győzött hálálkodni érte. Ezen anekdota szerint aznap este Tárrega nem vacsorázott, mert saját zsebében nem volt semennyi pénz. (Ez többször is előfordult vele.) Ebből a kedves történetből sokat megtudhatunk a felnőtt Tárrega személyiségéről.

Franciscót barátai gyakran hívták muzsikálni. A művész ezeket a zenélési alkalmakat szerette a legjobban. Sokszor előfordult, hogy Tárrega koncerttermi előadásai után beültek egy kocsmába, vagy egyik barátjuk, León Farré tejboltjába, ahol még órák hosszat zenélt nekik a művész. A jelenlévők közül többen is beszámoltak

arról, hogy csak akkor érzékelték az idő múlását, amikor elkezdett hajnalodni, különben még órák hosszat hallgatták volna Francisco muzsikálását.

Az évek előrehaladtával Tárrega egyre kevésbé kedvelte a nagytermi koncerteket, ezen alkalmakkor lámpalázás volt. Ennek ellenére megfordult Franciaországban, Belgiumban, Angliában, Németországban, Olaszországban és Svájcban is. Egyik befolyásos csodálója, aki szintén előadóművész volt, Tárrega szemére vetette, hogy keveset játszik külföldön (és akkor is csak Nyugat-Európában), így nem kapja meg azt a nemzetközi elismerést, ami megilletné. Ezért – őt előzőleg meg sem kérdezve – szervezett neki egy oroszországi koncertutat. Neki csak oda kellett volna utaznia gitárral a kezében, és tárt karokkal fogadták volna a legelőkelőbb orosz koncerttermekben. A művész azonban inkább hazájában maradt, hiszen így sokkal jobban érezte magát, mintha elfogadta volna a művésztársa által szervezett hosszú utazással egybekötött koncertezések lehetőségét.

Tárrega életében sok tartós barátságot kötött, barátai közé tartozott a zongorista és zeneszerző Enrique Granados, Isaac Albéniz és Joaquín Malats is. Az említett szerzők művei közül sokat átírt gitárra, így manapság a gitárosok talán gyakrabban játsszák pl. Albéniz műveit, mint a zongoristák. Volt egy olyan baráti köre is, akikkel zárt ajtók mögött zenéltek saját maguk gyönyörűségére, ezen zenélési alkalmakkor olyan zseniális muzsikusok voltak jelen, mint az ifjú Pablo Casals.



Francisco Tárrega
portréja, 1880-as évek

1.4. Az utolsó évek

Tárrega egészségét élete vége felé súlyos csapások érték. Szervezetének első komoly legyengülése 1905-ben történt, amikor egy ideggyulladás következtében bal oldala lebénult. Szerencsére – a körülményekhez képest – hamar felépült, de a történetek figyelmeztették arra, hogy jobban kell vigyáznia egészségére. Mihelyt újból tudott mozogni, ismét utazgatott barátaihoz a közeli spanyol városokba, ahol tanított és kisebb koncerteken játszott.

Ebben az időszakban Tárrega és családja együtt laktak Tárrega öccsével, Vicentével, aki elsőhegedűs volt Barcelonában a színház zenekarában. Körülbelül egy évvel a fent említett sajnálatos eset után egy alkalommal Vicente késő éjjel ment haza egy hosszú színházi elfoglaltság után. Csend volt otthonukban, első ránézésre mindenki aludt, de amint a konyhába lépett, rémülten vette észre, hogy bátyja a földön fekszik fájdalomtól eltorzult arccal, rajta a gitárján. Azonnal felkeltette a családot és megkeresték az orvost,

aki megállapította, hogy egy embólia következtében kapott stroke lebénította a művész jobb felét. Ez borzalmasan nagy csapás volt Tárrega és környezete számára, hozzátartozói és barátai úgy gondolták, hogy többé már nem fog tudni hangszerén játszani. Tárrega azonban nem adta fel a küzdelmet, erőt adott neki az a vágy, hogy újból gitározhasson. Hetek teltek el látható eredmények nélkül, és tehetetlenségéből fakadó elkeseredettségében értelmetlennek látta életét gitár nélkül. Azonban továbbra sem adta fel, apránként sikerült újra megéreznie lebénult tagjait, emberfeletti türelemmel megtanult mozogni, s egy idő után a gitárján is kipróbálhatta a legelemibb mozgásokat. A hosszas folyamat végén ismét tudott gitározni, így újra boldogság töltötte be otthonukat.

A lábadozás időszakában mindannyian Vicente zenész keresetéből éltek. A nehéz idők során a Vidal, Llimona y Boceta kiadó szerződést ajánlott Tárregának, melynek értelmében kiadták volna öt művét, és havi 500 pesetát ajánlottak fel. Cserébe azonban a kiadót illette volna a művek összes joga, ezért Tárrega nem írta alá a szerződést.

Szép lassan visszatértek azok az idők, amikor Tárrega gitározását áhítattal hallgathatták az érdeklődők. A barátok megpróbálták segíteni a család lehetetlen anyagi helyzetén azzal, hogy szerveztek Tárregának egy magánkoncertet – nem akarták kitenni a lábadozó művészt nyilvános koncerttel járó izgalmaknak, – és kérték, hogy



Magánkoncert barátok körében, Valencia

kivételesen fogadjon el érte pénzt. A művész mélyen megbántva érezte magát, ezért el sem ment erre az eseményre. Ettől az esettől eltekintve a felépüléséhez erőt adott neki barátai és családja szeretete, de legfőképpen az, hogy ismét tudott gitározni.

Akik felépülése után hallották Tárregát zenélni, egyöntetűen azt mondták, hogy talán még jobban is játszik, mint annak előtte. 1909 decemberéig tartott ez a boldog állapot, állandóan utazgatott a környező városokba tanítványaihoz, olykor koncerteket is adott. Ekkor váratlanul hazautazott Barcelonába, mintha csak megérezte volna, hogy fogytán van az ideje a Földön. Nem sokkal később egy utolsó, napokig tartó szenvedés során hunyt el családja körében. Földi maradványait szülővárosában, Villarreálban temették el, később – kérésének megfelelően – átszállították Castellónba.

2. Tárrega tanári tevékenysége

Tárregát mindig örömmel töltötte el, amikor tehetséges gitáros gyerekeket vittek hozzá, hogy hallgassa meg játékukat. A művész – utazgató életmódjának köszönhetően – sokfelé megfordult Spanyolországban, így sok ifjúnak volt lehetősége a mesternek játszani. Örömmel vállalta el azok tanítását, akiket kiemelkedőnek talált, de pénzt nem fogadott el érte. (Bizonyára ez is nagyban hozzájárult szerény anyagi helyzetéhez.) Tanítványaitól szorgalmat kért a tanításért cserébe, az volt számára a legnagyobb öröm, ha fejlődést tapasztalt a zenészpálántáknál.

Leghíresebb tanítványai között említhetjük Andrés Segoviát és Miguel Llobet-t. Segovia a XX. század közepének leghíresebb gitárművésze volt, akinek játékát rengeteg hangfelvétel őrizi az utókor számára. Llobet-nak rövidebb élet jutott osztályrészül, de életében szintén sok értékes felvételt készített. Emellett zeneszerzéssel is foglalkozott, így művei gyarapítják és gazdagítják a gitáros repertoárt.



Llobet rajza mesteréről

Tárrega élete vége felé tervezte egy gitár módszertan könyv megírását, ám egészségi állapota megakadályozta ebben. Szerencsére maradtak fent olyan technikai gyakorlatok, illetve rövid előadási darabok, melyeket tanítványainak írt, ezeket ma is szeretettel játsszák a gitározni tanuló fiatalok.

Tárrega nagyon fontos felfedezést tett gitáros karrierje során. Mint a korban minden klasszikus gitáros, ő is körömmel pengetve tanult meg gitározni. Egy alkalommal véletlen baleset folytán letört a mester egyik körme. Elkeseredetten tapasztalta, hogy így nem nagyon tud pengetni, hiszen amikor az épen maradt körmeivel penget, és hirtelen a letört körmű ujja kerülne sorra, akkor az nem ér bele a húrokba, hanem átsiklik felettük a levegőben, így „kilyukad” a dallam, amit éppen játszik. Ezért fogta magát és levágta az összes körmét. Pár napig borzalmasan nehéznek érezte a körmök nélküli gitározást, de hamarosan kezdte megszokni az új helyzetet és elámult, hogy sokkal finomabb hangon sikerült megszólaltatnia a gitárt, mint annak előtte. Ezt a felfedezést a századforduló környékén tette, élete hátralevő részében már így tanította növendékeit. Mivel egyedülálló volt a korban ez a felfedezés, ezért hangszín alapján könnyen fel lehetett ismerni Tárrega tanítványait és követőit.

Fontos kiegészítenem a köröm-kérdéskört azzal a gondolattal, hogy manapság is körömmel pengetnek a klasszikusgitárosok. A legtöbben nem is tudják, hogy milyen a

hangja a tisztán ujjbeggyel történő minőségi pengetésnek, mert ha letörik a körmük, a legkézenfekvőbb megoldáshoz fordulnak: a legközelebbi műkörmöshöz. Én úgy gondolom, hogy a hangszín kérdése egyéni ízlés dolga, amit azonban nagyban befolyásol a közízlés. Ezért tűnik hihetetlennek, hogy bár Tárrega korában is a körömmel történő pengetés volt a divat, mégis lenyűgözte őket a művész által ujjbeggyel létrehozott hangszín⁴.

3. Tárrega, a zeneszerző

Tárrega zenélésében a kezdetektől fogva szerepet kapott az improvizáció – a klasszikus darabok játszása mellett. A művész az 1870-es évek végén jegyezte le első gitárműveit, és az 1880-as évtől kezdve koncerten is játszott közülük néhányat. Tárrega zeneszerzői tevékenységére erőteljesen hatottak gyermek- és ifjúkori zongoratanulmányai, melyek hozzájárultak széles zenei műveltségének kialakulásához. Mivel lenyűgözték őt a zongora zeneszerzői, de a gitár minden hangszernél közelebb állt szívéhez, ezért kipróbálta, hogyan szólnak a zongoraművek gitáron. Elégedett volt az eredménnyel, ezért egyre többet írt át gitárra, bővítve ezzel annak csekély repertoárját.

Műveinek első kiadása a századforduló környékén jelent meg az Antich y Tena kiadó jóvoltából. Ez a kiadás hat eredeti művet, a Capricho Árabe (serenata), Preludio n°1, Preludio n°2, La Mariposa, Gran Vals és Adelita (mazurca) című darabokat tartalmazta, továbbá egy Beethoven szonáta Largo tételének átírat is szerepelt közöttük. Ez egyike volt azon rengeteg átíratnak, amiket híres zeneművekből készített, a korban ez szinte egyedülálló volt a gitáros körökben. Tárrega az alábbi híres zeneszerzőktől írt át hangszerére műveket, vagy művek tételeit (névsor szerint említve): J. S. Bach, L. v. Beethoven, H. Berlioz, G. Bizet, F. Chopin, E. Grieg, J. Haydn, F. Mendelssohn, W. A. Mozart, F. Schubert, J. Strauss, S. Thalberg és R. Wagner. Barátai művei közül is sokat dolgozott át gitárra, így Albéniz, Granados és Malats alkotásai azóta is a gitárrepertoár közkedvelt kincsei.

A „nagy” zeneszerzők közül Frédéric Chopin volt rá a legnagyobb hatással. Ez a hatás fellelhető Tárrega prelűdjeiben, melyek hasonlatosak Chopin prelűd sorozatához,

⁴ Josefina Robledo emlékezése: „... az első dolog, ami lenyűgözött Tárrega gitározását hallgatva, játékának bámulatos hangja volt: sima, tiszta, precíz, minden hang jól meghatározott és minden hang a maga tökéletes helyén szólalt meg. Ez nem a trükköknek volt köszönhető, amikhez oly sok játékos próbál folyamodni, hogy olyan művészi kifejezést színleljen, aminek valójában semmi köze nincs az igazi zenéléshez. Ezt leginkább a hárfa édes hangjához lehetne hasonlítani.” Adrián Rius, *Francisco Tárrega 1852–1909 Biography*, 118-119.

továbbá kisebb lélegzetvételi darabjainak hangulata is hasonlatos Chopin stílusához. A bensőséges hangvételi alkotásokból adódóan mindkét előadóművész jobban szerette baráti körben előadni műveit, mintsem óriási koncerttermekben. Tárrega legtöbb alkotása táncokon alapuló rövid zenemű, például mazurkák, keringők, polkák, de még néhány etűdje is ebbe a kategóriába tartozik. Olyannyira szerette ezeket az alkotásokat, hogy némelyiket a számára legkedvesebb személyekről nevezte el. Ilyen például a *María tango* és a *Marieta mazurka*.

Amellett, hogy Tárrega rengeteg művét egyértelműen Chopin zenéje ihlette, több átíratot is készített a zongora poétájának gyöngyszemeiből: két noktűrnt (Op. 9, Nr. 2.; Op. 32, Nr. 1.), hat prelűdöt (Op. 28, Nr. 4, 6, 7, 11, 15, 20), három mazurkát (Op. 33, Nr. 1, 4; Op. 67, Nr. 4) és egy keringőt (Op. 34, Nr. 2.) írt át gitárra. Tárrega a legtöbb Chopin-átíratot más hangnembe helyezte át a gitár lehetőségeit, korlátait figyelembe véve.

A fent említett átíratok között találunk dús akkordokból, változatos harmóniakból álló zongoradarabot, mely átírása gitárra igen kényes dolog. Ilyen az Op. 28-as sorozat 20-as prelűdje, melynek átírását Tárrega oly módon oldotta meg, hogy a c-moll darabot transzponálta cisz-mollba, mely a gitáron valamelyest könnyebben játszható.

Az alábbi kottapéldában összehasonlítottam a gitárátíratot a zongora kis nónával magasabbra transzponált változatával. Láthatjuk, hogy a gitárkottában szereplő akkordok kevesebb hangot tartalmaznak, mint a zongorakotta akkordjai, így zongorán természetesen nem szólna olyan jól a gitárátírat, hiányosnak tünnének az akkordok – különösen az eredeti ismeretében. A gitár akusztikai sajátosságai azonban enyhítik ezt a hiányosságot, az akkordok felrakása alaposan átgondolt, így gyönyörűen meg tud rajta szólalni az átírat.

The image shows a musical score with two staves. The top staff is labeled 'Gitár' (Guitar) and the bottom staff is labeled 'Zongora (transzp.)' (Piano (transposed)). Both staves are in C major (one sharp) and 4/4 time. The guitar part is a simplified version of the piano part, using fewer notes per chord. The piano part is a more complex, dense harmonic structure. Both parts are marked 'ff' (fortissimo).

Az Op. 28 Nr. 7-es prelűdnek ezzel szemben viszonylag vékony a zenei anyaga, ez minden bizonnyal könnyebbé tette Tárrega számára az átírást. (El kell ismernünk azonban, hogy az egyszerűbbnek tűnő darabok átíratának elkészítéséhez is feltétlenül szükséges a tehetség és a gondos munka.) A következő oldalon láthatjuk a 7-es prelűd

gitárátíratának összehasonlítását a zongoramű – gitárátíratnak megfelelően – D-dúrba transzponált változatával, melyek kottaképen egyértelműen látszik, hogy az átírás során nem kellett sok kompromisszumot kötni a zenei anyaggal a gitár sajátosságai miatt. A művész halála előtt öt hónappal fejezte be a prelúd átíratát.

Preludio

Op. 28, Nr. 7

F. Chopin

Gitárátírat: F. Tárrega

Andantino

Gitár

⑥ = D

p dolce

Zongora (transzp.)

p dolce

harm.

11

Tárrega önálló darabjai is kiváló dallamérzékről tanúskodnak. Ez természetesen valamelyest szubjektív dolog, de „objektív bizonyítékként” rendelkezésünkre áll az az adat⁵, mely szerint az egyik Tárrega által komponált dallam manapság naponta körülbelül 1,8 milliárdszor (azaz másodpercenként nagyjából húszezerszer) szólal meg. Ez a dallam Tárrega Gran Vals című darabjából származik, melynek jogait 1992-ben vette meg a Nokia cég. A zenei részlet „Nokia tune” néven vált közzismertté, s valószínűleg ez ma a legismertebb csengőhang a világon.



Részlet Francisco Tárrega Gran Vals című művéből

Tárrega írt néhány nagy lélegzetvételű művet is, mint például a Capricho Árabe-t, a Gran Jotát és a Recuerdos de la Alhambrát. Ez utóbbi valószínűleg Tárrega második leghíresebb műve, és ezt – a Gran Vals-szal ellentétben – aki ismeri, általában tudja is kötni a zeneszerzőhöz. A kivételes dallamérzék ebben a darabban is tükröződik.

4. Tárrega művészetének utóélete

Tárregáról már életében is jelent meg cikk korabeli lexikonokban⁶, ahol olvashatunk addigi életéről. Ebben szerepel a következő jövődőlés is:

Tárrega olyan tökéletességre fogja fejleszteni a gitározást, amit ma még elképzelni sem tudunk.

1952-ben Tárrega születésének 100. évfordulója alkalmából világszerte rendeztek megemlékezéseket, koncerteket, sok újságcikk jelent meg róla. Egy legendás megemlékezést szerveztek Castellónban, ahová Tárrega tanítványait hívták meg koncertezni. Jelen volt Daniel Fortea, akivel annak idején gyakran duózott a mester, Josefina Robledo, aki még csak kislány volt, amikor Tárregától tanult, továbbá Emilio Pujol és Pepita Roca is. Az évforduló alkalmával ugyanitt szobrot is emeltek a művész tiszteletére.

Rengeteg korabeli koncertkritika maradt fenn, amelyekből kiderül, hogy Tárrega nemcsak nagyszerű gitáros, de kiváló zenész is volt. Záró gondolatként ezek közül idéznék egyet:

Tárrega elvarázsol és magával ragad mindenkit, aki csak hallgatja. Ez történt előző nap este, és mindig ez fog történni. Tárrega olyan művészi érzékenységgel rendelkezik, amellyel a legnagyobb művészek, és olyan kifinomult hangokat csalogat elő hangszeréből, amelyek irányítják a szellemet, mely így eljuthat a lélek legrejtettebb titkaihoz.⁷

⁵ Interjú Julian Treasure-rel a Radio New Zealand National *Nine to Noon* műsorában, 2010. január 27.

⁶ Fernando Artega: *Celebridades Musicales*, 1886.

⁷ Részlet egy koncertkritikából, mely 1889. március 30-án jelent meg a *La Ilustración Musical*ban

Bibliográfia

RIUS, Adrián: *Francisco Tárrega 1852–1909 Biography*, Dixon Servicios Lingüísticos (trans.), Valencia: PILES, Editorial de Música S.A., 2006.

PUJOL, Emilio: *Tárrega–Ensayo Biográfico*, Patrick Burns (ed.), Jessica Burns, (trans.), Kindle EDN, Chilitones Music Publishing, 2009.

A képek forrása:

RIUS, Adrián: *Francisco Tárrega 1852-1909 Biography*, Dixon Servicios Lingüísticos (trans.), Valencia: PILES, Editorial de Música S.A., 2006.